

Mitt språk

**Ett identitetsskapande och motivationshöjande arbetsätt
i moderna språk**

Titel: Mitt språk – Ett identitetsskapande och motivationshöjande arbetssätt i moderna språk

Januari 2021

En projektrapport publicerad för Uppsala kommun

Artikelnummer:

Författare: Kerstin Idevall, Elisabeth Labbaci, Helena Lindahl

E-post:

kerstin.idevall@rosendalsgymnasiet.se

elisabeth.labbaci@rosendalsgymnasiet.se

helena.lindahl@rosendalsgymnasiet.se

Uppsala kommun

Sammanfattning

Syftet med föreliggande studie var att utveckla ett motivationshöjande arbetssätt i moderna språk och undersöka hur elever resonerade kring sina upplevelser av arbetssättet och sin relation till målspråket. Målet var att ta fram praktiska verktyg för att öka motivationen i samtliga grupper i moderna språk. Vi utarbetade ett projekt där eleverna skapade en egen relation till målspråket. Därefter hade vi fyra fokusgruppssamtal med elever som hade deltagit i undervisningen. Samtalen transkriberades delvis och analyserades sedan. Vi försökte nå en större förståelse för vad som motiverar eleverna till att lära sig moderna språk. Analyserna av elevernas samtal visade att det fanns två framträdande faktorer som fungerade motivationshöjande under arbetet med projektet. Det första var det egna valet av fördjupningsämne och det andra var den tillgång till kultur som följer med att kunna flera språk. Samtalen visade även att eleverna inte hade några tydliga självbilder som framtida språkanvändare. Vi genomförde dessutom en enkät med 92 elever, som visade att en stor majoritet av eleverna var positivt inställda till arbetssättet. Slutsatsen var att vi kommer att fortsätta att använda oss av arbetssättet Mitt språk i vår undervisning.

Innehåll

Projektrapport FoU-projekt	1
Sammanfattning	2
1 Inledning.....	4
2 Bakgrund	5
2.1 Moderna språk; undervisning och motivation.....	5
2.2 Den språkliga inputens betydelse för lärande i moderna språk.....	6
2.3 Språkliga självbilder.....	7
3 Syfte och frågeställningar.....	8
3.1 Syfte	8
3.2 Frågeställningar.....	8
4 Metod	8
4.1 Mitt språk och genomförande av undervisning.....	9
4.2 Metod och analys för utvärdering av studien	11
4.2.1 Fokusgruppsintervjuer.....	11
4.2.2 Tillvägagångssätt fokusgruppsamtal	12
4.2.3 Enkät.....	13
4.3 Urval.....	14
4.4 Forskningsetiska principer	15
5 Resultat.....	15
5.1 Det egna valet motiverar	15
5.2 Access till en kultur.....	17
5.3 Elevens bild av sig själv som framtida språkanvändare.....	19
5.4 Enkätresultat.....	21
5.4.1 Vad tycker du att du får ut av att jobba med Mitt språk?.....	21
5.4.2 Finns det något annat du vill kommentera runt projektet?.....	22
6 Diskussion	23
6.1 Metoddiskussion.....	23
6.2 Diskussion av resultatet.....	24
6.3 Framåtblick.....	27
7 Källförteckning.....	29
Bilagor.....	31

1 Inledning

Den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Genom att lära sig språk och få inblick i andra kulturer växer världen i takt med att dikotomin mellan *oss* och *dem* minskar. Att språkkunskaper är avgörande för det svenska samhällets internationalisering är något som får stöd i bland annat läroplanen. I läroplanen framgår det att skolan ska bidra till att elever får en identitet som kan relateras till inte bara det specifikt svenska utan också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala. Dessutom ska internationella kontakter och utbildningsutbyte med andra länder främjas (GY11).

Dessvärre ser vi som lärare i moderna språk att elevernas språkutveckling inte går i önskad riktning. Utifrån våra erfarenheter ser vi att kunskaperna blir allt sämre, och motivationen likaså. Dessutom avbryter ungefär var femte elev sina studier i moderna språk innan de avslutat årskurs nio (Skolinspektionen, 2010). Problemet i kommunen och i hela landet är att det saknas motivation och engagemang för att lära sig ett modernt språk och fortsätta med påbyggnadskurser (Cardelús, 2016). EU:s mål är att alla EU-medborgare ska kunna två ytterligare språk utöver sitt modersmål. Men för många saknas det en personlig relation till språket och språkområdet. De flesta möter bara språket i klassrummet. Eleverna får med andra ord inte tillräcklig input enbart genom språklektioner i skolan utan behöver också kontakt med språket på ett eller annat sätt utanför klassrummet (Nilsson, 2018). En skillnad mot engelskan i skolan är att eleverna har tillgång till språket på lättillgängligt sätt i vardagen då engelskan har en naturlig och viktig roll i det svenska samhället. Många elever anser att det är tillräckligt att kunna engelska för att klara sig internationellt, medan svensk handel motsäger detta. För att lyckas på den internationella marknaden behövs kunskaper i språk och kultur för att öka chanserna till kommunikation och handel (Weber, 2018). Ett hinder för export är alltså bristen på kunskaper i språk. Inom svenskt näringsliv har man varnat för brist på språkkompetens i Sverige och för att företag går miste om affärsmöjligheter på grund av brist på språkkunnig personal (Rosén, 2017).

Som ett försök att främja elevernas motivation och lärande i moderna språk har vi tagit fram arbetssättet *Mitt språk*. Det är ett arbetssätt där eleverna får mycket språklig input och där eleverna till viss del styr innehållet, vilket vi tror kan påverka deras språkliga självbild. I denna

studie vill vi undersöka effekten på elevernas motivation till språket och utveckla arbetssättet Mitt språk.

2 Bakgrund

Nedan följer en redogörelse för forskning som gjorts kring studier i moderna språk och motivation. Med motivation avses i denna rapport en blandning av lust och mening. Motivation är i stort kopplat till hur en individ tänker om något, ens attityd till något, och hur vi agerar och motivation är därmed en process i ständig rörelse. När vi nämner moderna språk i denna rapport avser vi skolämnet moderna språk och inte moderna språk i generell betydelse.

2.1 Moderna språk; undervisning och motivation

Ett tvärvetenskapligt projekt med forskarna Thorson, Molander Beyer och Dentler (2003) visar att eleverna ofta uppger undervisningen i sig som orsak till sin negativa inställning till studier i moderna språk. Det kan handla om för högt undervisningstempo eller för korta lektioner, eller en undervisning som fokuserar på grammatik istället för på kommunikation. Eleverna i studien upplevde språkkunskaper som viktiga, men kopplade inte lärandet av språk till skolundervisningen utan snarare till utlandsvistelser. De kommer i sin forskning fram till att en möjlighet att skapa motivation är att ta tillvara elevernas intresse att använda språket för att komma i kontakt med målspråkstalare.

Myndigheten för skolutveckling tar i sin rapport *Attitydundersökning om språkstudier i grundskola och gymnasieskola* (2003) upp den höga delen avhopp och lyfter fram ett par bidragande faktorer. Det rör sig om att elever upplever att de inte hänger med i undervisningen, att de anser att det räcker med kunskap i engelska och att det finns en möjlighet att byta bort moderna språk till stödundervisning i svenska eller engelska. Ytterligare en faktor är föräldrarnas låga förväntningar på att eleverna ska läsa språk.

Lingvisten Dörnyei och didaktikern Ushioda (2009) har utarbetat teorin om The Motivational Self System. Inom teorin talas det om tre centrala begrepp. Det första, ideal self (se avsnitt 2.3), är det som eleverna själva önskar uppnå genom att lära sig språk. Eleverna drivs här av att få sin aktuella självbild att bli en idealisk självbild, det vill säga ha de egenskaper som hen önskar uppnå. I den andra kategorin, ought-to-self, finns en drivkraft genomsyrad av tvång och plikt.

Eleven drivs av behov och undvikande av konsekvenser. Exempel på detta är betyg. Den tredje kategorin, executive motives, handlar om inverkan från klassen och undervisningsmetoderna.

Ytterligare begrepp som används när man talar om motivation är *yttre* och *inre* motivation (Ushioda, 2008) handlar om betyg, tvång, belöningar respektive inlärarens känsla av kontroll över sin inläring och nyfikenhet och intresse av att utforska mera. Det sistnämnda kan vara intressant när vi använder oss av ett arbetssätt som vi lärare ger eleverna som uppgift men där deras egen drivkraft påverkar valet av uppgift och även processen under arbetets gång. Detta arbetssätt beskrivs senare.

I Erik Cardelús avhandling *Motivationer och attityder i moderna språk* (2016) undersöks vad som motiverar gymnasieelever som läser moderna språk att fortsätta sina språkstudier. Metoden är såväl intervjuer som enkäter och totalt ingår 43 elever i studien. Avhandlingen visar att faktorer som motiverar elever att lära sig moderna språk är verkliga möten med människor som talar språket, känslan av att utvecklas och nyttan av att kunna ett språk. Gemensamt för elever som var motiverade var även en nyfikenhet på omvärlden och en lust att resa.

2.2 Den språkliga inputens betydelse för lärande i moderna språk

I Tore Nilssons framtagna material för fortbildning av språklärare (2018) menar han att eleverna i moderna språk befinner sig i en mycket "inputfattig" kontext, det vill säga avsaknad av språkligt inflöde av olika slag. För dessa elever blir då undervisningen helt avgörande gällande kontakten med språket. Tore Nilsson jämför den inputfattiga miljön för moderna språk med den inputrika situationen för engelskan där eleverna får mycket språkligt inflöde utanför undervisningen, framförallt i media, vilket innebär att de inte är lika beroende av sin lärare och undervisningen för att lära sig och för att lyckas. Tore Nilsson menar att elevernas motivation efterhand kan minska då de aldrig eller sällan möter språket i övriga samhället. Vidare diskuterar han olika forskningsteorier gällande inputens möjliga påverkan på språkutvecklingen, hur stor påverkan enbart input ger versus input med direkt kopplade explicita övningar inom ett visst grammatiskt område. Att få input, inte bara genom vissa utvalda tillfällen inom undervisningen och av läraren, kan alltså öka elevens möjligheter att möta det språk som eleven är mogen för för tillfället. Eleven tar till sig de delar av språket som hen är redo för, beroende på utvecklingsnivå.

2.3 Språkliga självbilder

Ett nyckelbegrepp inom språkinlärning och motivation är The ideal L2 self, på svenska *den idealiska språkliga självbilden*, som står för den brukare av språket man skulle vilja vara. L1 är språket en modersmålstalare använder och L2 är det språk som lärs in efter modersmålet. Moderna språk blir i många fall ett tredje språk och kallas då L3. Ibland kallas samtliga språk som lärs in efter modersmålet för L2. Céline Rocher Hahlins redogör i sin avhandling *La motivation et le concept de soi : Regards croisés de l'élève et de l'enseignant de français langue étrangère en Suède* från 2014 för en studie med elever i franska i årskurs nio som fick arbeta med tre olika uppgifter för att stimulera sina självbilder som fransktalande personer. Hon påpekar vikten av visualisering, att se sig själv som språkanvändare i framtiden. Resultatet visar att aktiviteter som stimulerar elevernas Ideal L2 self kan hjälpa dem i språkinlärningen. Studien visade också ett starkt samband mellan elevernas självbild och deras vilja till ansträngning. Även didaktikforskarna Donoso, Henry och Österberg (2018) påpekar i sin artikel *Vilken roll spelar flerspråkighet och motivation för muntlig språkutveckling?* vikten av elevens positiva självbild samt förmågan att föreställa sig själv som framgångsrik språkanvändare i framtiden. Framtidsinriktade självbilder bör vara realistiska och bygga på autentiska sammanhang, exempelvis nå en språklig nivå där eleven kan samtala med målspråkstalare på ett café. Författarna menar att identifiering av personliga mål för sin språkinlärning samt att öva på att skapa idealiska språkliga självbilder är viktiga faktorer för motivation. Detta borde då vara än mer viktigt för de elever som inte möter målspråket i naturliga sammanhang, vilket stämmer in på merparten av våra elever i den svenska skolan. En fara som författarna ser är att det över tid kan vara svårt att upprätthålla den idealiska språkliga självbilden och att den kontinuerligt behöver stimuleras och ändras. Inte sällan jämför eleven moderna språk med engelskan där målet nås tidigare och motivationen för det moderna språket kan därför påverkas. Donoso, Henry och Österberg (2018) menar att moderna språk skiljer sig från andra ämnen på så sätt att det krävs att eleven kan ingå i olika sociala sammanhang och samspela med andra, utöver till exempel grammatikkunskaper. För detta krävs en vilja att kommunicera och att kunna föreställa sig användningsområdet, dvs tillfällen då eleven kan komma att använda språket i framtiden. Även didaktikforskaren Ulrika Tornberg (2009) betonar att socialt samspel krävs i kurserna för moderna språk då den kommunikativa språksynen präglar språkundervisningen de senaste årtiondena.

I vårt projekt är vi intresserade av hur inputen påverkar elevernas inlärning men fokuserar framför allt på dess inverkan på elevens motivation som i sin tur kan påverka språkinlärningen.

3 Syfte och frågeställningar

3.1 Syfte

Syftet är att utveckla ett motivationshöjande arbetssätt i moderna språk. En ökad motivation för språkstudier hos eleverna kan i sin tur leda till att eleverna fortsätter att lära sig moderna språk på högre nivå. Genom fokusgruppssamtal vill vi undersöka hur eleverna resonerar runt arbetssättet Mitt språk.

3.2 Frågeställningar

Hur anser eleverna att arbetssättet Mitt språk påverkar inställningen till målspråket?

Hur resonerar eleverna runt sina upplevelser av arbetssättet Mitt språk?

4 Metod

I kapitlet om bakgrund konstaterar vi att motivationen hos många elever sviktar och vi vill ta reda på hur vi språklärare kan anpassa vår undervisning för att öka motivationen hos eleverna. Vi provar oss fram genom att i ett första steg genomföra en intervention i form av ett arbetssätt som innebär mer språklig input och större möjlighet till individuella val och ansvarstagande. Detta för att elevens motivation kan bidra till ett fortsatt lärande på högre nivåer både på gymnasiet, högskola och även inom arbetslivet längre fram.

Nedan kommer arbetssättet Mitt språk att beskrivas följt av undervisningens upplägg. Senare redovisas hur själva studien genomfördes.

4.1 Mitt språk och genomförande av undervisning

I tabell 1 följer en kortfattad beskrivning av vårt tillvägagångssätt för att i efterföljande text beskrivas närmare.

Tabell 1. Introduktionen till Mitt språk i undervisningen

Vecka	Aktivitet
1	Uppstart: Diskussion i helgrupp samt individuellt frågeformulär för reflektion. Video med elevsamtal runt självbild och motivation samt gruppsamtal. Presentation av bingo.
2	Arbete med bingot och samtal där eleverna delar sina erfarenheter i smågrupper. Eleverna funderar på sitt eget val av Mitt språk samt delar tips i det gemensamma dokumentet <i>Idébank</i> för samtliga moderna språkgrupper som deltar i projektet.
3	Uppstart Mitt språk 1-2 lektioner, eleven skriver ner mål och syfte med sitt val och delar med sin lärare som ger återkoppling.
4-9	Arbete med mitt språk utspritt under tre till fem lektioner samt två timmars arbete hemma som hemuppgift vid valfritt tillfälle innan jullovet som infaller ca 10 veckor efter start (v.1).
10	Tvärgruppsdiskussion

Inom ramen för undervisningen diskuterades först begreppen flerspråkighet, motivation och självbild och beroende på tidigare erfarenheter kan motivationen för moderna språk se olika ut för eleverna. Eleverna talade också om hur de ser sig använda sina språk i framtiden. Vilka språk förstår man? Vilka språk kan man tala? Vad innebär det att kunna ett språk? Är språk bara kommunikation eller också något mer?

Därefter fyllde eleverna i frågeformuläret *Min språkliga självbild* (bilaga 1) som handlar om varför de valde spanska respektive tyska i åk 6, vad de anser sig vara bra på i språket, vad de skulle kunna använda spanskan/tyskan till istället för svenska och engelska och hur de ser sig använda språket i framtiden. Detta diskuterades sedan i smågrupper samt i helklass. Fokus låg

på användningsområdet, det vill säga nu när de kommit till en högre nivå i spanskan respektive tyskan, vad skulle de kunna förändra och i vilka sammanhang skulle de kunna använda spanskan/tyskan där de inte gör det idag.

Detta följdes av att eleverna tittade på Skolverkets video *Språkliga självbilder* (Skolverket, 2019) och i par diskuterade frågor som berörde flerspråkighet. När frågorna lyftes i helklass framgick det att många av eleverna skulle kunna tänka sig att bo utomlands i framtiden, och nästan uteslutande i engelsktalande länder. Eleverna fick efter det återigen fundera på hur detta påverkats av deras språkliga självbild i engelska, samt diskutera hur deras relation till det moderna språket hade utvecklats om de tagit del av målspråkets kultur i samma utsträckning.

Sedan presenterades det så kallade bingot (bilaga 2) och eleverna fick som hemuppgift att under två veckor göra sju av tolv uppdrag. Bingot handlar om att prova på olika typer av språkliga aktiviteter på målspråket, till exempel bara prata språket under en middag hemma, se ett avsnitt av en serie på språket eller ställa om mobiltelefonen till språket.

Efter några dagar skedde en avstämning i helklass vilket det även gjordes lektionen innan deadline för att gruppen skulle få inspiration av varandra genom att lyfta konkreta exempel på redan genomförda uppdrag. Efter två veckor satt eleverna i smågrupper och diskuterade och delade med sig av konkreta tips och sedan introducerades arbetet med Mitt språk (bilaga 3) och eleverna fick själva välja ett fördjupningsområde. Som inspiration hade de då bingot samt en för samtliga språkgrupper gemensam idébank. Eleverna skrev själva i idébanken vid detta tillfälle. Förhoppningen var att eleven skulle välja något som skulle kännas lustfyllt och kopplat till den autentiska målspråksvärlden. Det kunde till exempel vara att läsa en bok, skriva en novell eller följa en serie.

Eleverna skrev dessutom ner val av tema samt varför de valde just detta i ett med läraren delat dokument. Detta dokument användes sedan till att skriva loggbok efter varje arbetstillfälle. Arbetstillfällena planerades in med några veckors mellanrum. Under tre till fem lektioner jobbade eleven med sitt valda projekt. Eleven uppmuntrades till att jobba mer hemma, på egen hand, om lust uppstod.

Vid några tillfällen reflekterade även eleverna i mindre grupper med andra språkelever runt arbetet och delade med sig av sina erfarenheter. Den sista reflektionen skedde i tvärgrupper språkgrupper emellan. I smågrupper diskuterades frågor om flerspråkighet samt elevernas erfarenheter från arbetet med Mitt språk (bilaga 4).

4.2 Metod och analys för utvärdering av studien

För att utvärdera denna studie har vi framför allt använt oss av fokusgruppsintervjuer men också enkäter.

4.2.1 Fokusgruppsintervjuer

Cardelús (2016) skriver i sin avhandling att varken motivation eller attityder är direkt observerbara utan måste härledas från språkliga utsagor och beteenden. Vi har valt metoden fokusgrupper för att ta reda på hur eleverna talar kring kontakten med sitt målspråk efter att ha deltagit i Mitt språk.

Fokusgruppsamtal är en metod där data samlas in genom interaktion, genom att en grupp människor utvalda av forskaren diskuterar ett givet ämne. Metoden används vid kvalitativa undersökningar, för att studera gruppens åsikter, tankar eller själva interaktionen mellan gruppmedlemmarna. För att undersöka elevers upplevelser krävs en kvalitativ undersökning, och i fokusgrupper kan man få en inblick i eventuella kontraster och motsägelser. I enskilda intervjuer får inte gruppdeltagarna samma stöd från varandra att bredda sina perspektiv och komma in på nya tankar (Wibeck, 2000).

Fokusgruppsamtal kan ledas av en moderator. I vårt fall kommer moderatorn inte styra samtalet om det inte blir nödvändigt.

Samtalen spelades in med en diktafon, vilket gav oss möjlighet att lyssna på dem efter behov inför analysen. Vi valde att inte transkribera alla samtal, utan gjorde istället anteckningar medan vi lyssnade. Därefter sökte vi efter trender och tendenser (Wibeck, 2000) och gick sedan tillbaka och lyssnade på samtalen igen.

Syftet med fokusgruppsstudier är inte att dra statistiskt uppbyggda slutsatser. Materialet skapas i samspel med övriga gruppdeltagare och idéer omformas och omformuleras (Wibeck, 2000). Vi är medvetna om att materialet hade kunnat se annorlunda ut om vi hade valt andra informanter eller frågor.

4.2.2 Tillvägagångssätt fokusgruppssamtal

Eleverna delades in i fyra grupper med tre elever i varje (bilaga 5). En grupp var testgrupp och genomfördes för att kontrollera att vårt upplägg och våra diskussionsfrågor var fungerande. De andra tre gruppernas samtal ägde rum två veckor senare och vissa modifieringar kunde då ske innan.

Samtalet utgick från kort med frågor eller påståenden (bilaga 7). Ett kort i taget diskuterades och samtliga elever deltog. Eleverna drev alltså samtalet. Läraren var passiv i så stor utsträckning som möjligt och kunde hjälpa till med eventuella följdfrågor för att hjälpa flytet i diskussionen.

Eleverna fick först en stund att på egen hand tänka igenom sina svar och kommenterade sedan vad de tänkte. Eleverna får förhoppningsvis mer inspiration till att uttrycka sig om de samtalar än om de blir intervjuade en och en. Dessutom ville vi på så sätt samla flera åsikter och tankar än om vi hade valt individuella intervjuer.

Vi startade våra fokusgruppssamtal med en testgrupp. Fokussamtalet i testgruppen genomfördes innan de andra tre grupperna (som genomfördes parallellt). Detta gjorde vi för att se om allt löpte på som det skulle och så att vi skulle ha en möjlighet att ändra på något om det inte fungerade som vi hade tänkt oss. Det kunde också handla om att lägga större vikt vid något som vi efter testgruppssamtalet förstod hade stor betydelse.

Efter testgruppstillfället utvärderade vi och kom fram till följande:

- Vi behöver se till att alla har genomfört projektet. I testgruppen satt en elev som på plats berättade att hen inte hade jobbat med projektet som det var tänkt.
- Det passade bra att visa filmen från Skolverket innan samtalet, något som vi hade varit lite osäkra på innan. Vi ville visa filmen som en inspiration och för att ge exempel på vad som kan diskuteras under ett fokusgruppssamtal, men vi var lite rädda för att den kunde influera för mycket. Eleverna tyckte själva att det var bra att se filmen och vi lärare fick en god känsla för hur det fungerade. Syftet med att visa filmen var också att ge eleverna ett modellerande samtal som skulle ge dem förförståelse för formen för fokusgruppssamtal.
- Det är viktigt för inspelningen att eleverna presenterar sig så att vi kan identifiera deras röster när vi lyssnar på den.

- Vi informerar eleverna om att inget är rätt eller fel i samtalet. Vi vill att de samtalar förutsättningslöst och det är viktigt att de inte anpassar sig till vad de tror att vi vill höra.
- De tekniska aspekterna är också viktiga för att allt ska flyta på bra, till exempel att mobiltelefonerna är avstängda och att eleven har dator och hörlurar till hands för att kunna se på filmen.
- Som lärare i samtalssituationen blev vi medvetna om vår egen roll. Frågor väcktes som; Ska jag titta mot gruppen eller titta in i datorn/på papper? Ska jag le uppmuntrande eller undvika kontakt? Ska jag uppmuntra elever att tala vidare om vissa saker eller inte lägga mig i? Efter att ha utvärderat detta kom vi fram till att vi ska hålla oss i bakgrunden, inte söka ögonkontakt utan låta samtalet fortgå utan inblandning så långt det är möjligt. Om eleverna fastnar eller behöver ett förtydligande kan vi lägga oss i.
- Vid ett tillfälle behövde vi förtydliga en av frågorna som eleverna samtalade om. Denna fråga omformulerade vi inför de tre följande fokusgruppssamtalen så att den var mer lättförståelig.
- Till samtalet hade vi med oss frågorna som diskuterades på små kort. Varje elev fick dra ett kort med första frågan, sedan andra frågan och så vidare. På detta sätt såg inte alla elever alla frågor på en gång, utan det blev ett speciellt fokus på varje fråga och varje elev hade sin fråga i handen. Vi tyckte att detta fungerade bra.

4.2.3 Enkät

Vi har låtit samtliga elever som genomfört arbetssättet Mitt språk fylla i en enkät (bilaga 8). Syftet med enkäten var att ta in information om elevernas tankar runt arbetssättet för att kunna utvärdera och utveckla Mitt språk. Resultat från enkäten publiceras inte i sin helhet i rapporten utan endast resultatet av de frågor som direkt besvarar våra frågeställningar finns redovisade (se avsnitt 5.4).

4.3 Urval

Informanterna i vår studie läser första året på gymnasiet på en skola i Mellansverige.

Vi har valt att inte jämföra elevsvar från grupper som inte har arbetat med Mitt språk då vi tror att interventionen kan vara för liten för att ge en synlig effekt med tanke på att eleverna i de andra språkgrupperna också har gått framåt i sin kunskapsutveckling och därmed eventuellt också ökat sin motivation till sitt moderna språk.

Vi jämför inte de olika språken, utan ser på moderna språk som ett ämne.

Grupper som genomförde arbetssättet Mitt språk

Språk	Gruppantal	Elevantal
tyska	2	35
spanska	3	75

Till fokusgruppssamtalet valde vi ut elever som vare sig är kraftigt motiverade eller kraftigt omotiverade att lära sig moderna språk. Detta har vi gjort för att nå en bred grupp elever. Vi började med att skanna alla elever i åk 1 på den skola vi arbetar på som läser spanska och tyska som Moderna språk 3 för att hitta elever till fokusgruppssamtalen. Vi ställde frågan hur motiverad eleven är att lära sig moderna språk på en skala 1-10. På skalan står 1 för mycket lite motiverad och 10 för mycket motiverad. Antalet elever som fått frågan är 110. För att elevens svar ska vara så ärligt som möjligt så får eleverna informationen att deras egen lärare inte kommer att titta på sin egen undervisningsgrupps svar.

När vi skulle bestämma grupperna gjorde undervisande lärare ett första urval i sin grupp. En förutsättning för att delta var att eleven genomfört projektet. För att säkerställa detta kunde vi titta på elevernas loggböcker. Vi ville även att det i största möjliga mån skulle finnas en variation av kön och val av fördjupningsämne bland deltagarna. Enligt skanningen låg majoriteten av eleverna mellan 3-8 på motivationsskalan. För att få ett så representativt underlag som möjligt valde vi från dessa elever.

När första urvalet skett fick icke-undervisande lärare bekräfta att eleverna låg på rätt motivationsnivå. Slutligen hade vi fyra grupper på tre elever, varav en testgrupp. Vi valde att

inte blanda elever från olika grupper för att säkerställa att de inte skulle sitta med sin undervisande lärare under samtalet. Detta gjorde vi för att undvika att eleverna skulle påverkas av betygsättande lärares närvaro. Det var dock inte möjligt i en av grupperna av logistiska skäl.

4.4 Forskningsetiska principer

Vi har följt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2013). I enlighet med Vetenskapsrådet förvarar det inspelade materialet på en säker plats samt låtit samtliga elever som deltagit i studien skriva under en samtyckesblankett (bilaga 6). Deras identitet går heller inte att spåra.

5 Resultat

Nedan beskrivs resultatet av det analyserade materialet.

5.1 Det egna valet motiverar

Eleverna har valt att arbeta med en rad olika projekt. En stor grupp har valt att titta på serier eller film och flera elever har reagerat med förvåning över möjligheten att välja detta tema då de tänker att det inte är så arbetsamt medan vi lärare vet att det är en nyckel till språket att höra mycket målspråk.

eh ja, eftersom att jag gillar att kolla på film och sånt och att lära mig samtidigt som jag liksom gör nåt kul

dee skönt å titta på en serie å.. hört den var bra så ... winwin

Flera elever har sett om filmer, som Disneyfilmer och Avengerfilmer, och har då sett den dubbade varianten för att fokusera mer på språket och mindre på handlingen. En elev har fördjupat sig i en speciell regissör och har sett flera filmer av denne och gjort upptäckten att spanska filmer kan vara minst lika bra som de Hollywoodfilmer eleven är van vid att se. En ytterligare effekt av att se film och serier som har spanska eller tyska som originalspråk är enligt eleverna att få ta del av kulturen och samhället där språket talas.

Ett flertal elever har valt att lyssna på kommentatorer under fotbollssändningar, andra fördjupar sig i en artist, tåg, symfoniorkestrar eller romanläsning, andra i bakning efter recept från målspråksländerna.

De elever som har lyssnat på fotbollsmatcher sända på målspråket gör det på grund av sitt fotbollsintresse, och i flera fall var fotbollsintresset anledningen till att de valde just spanska eller tyska som modernt språk redan till åk 6. Samtliga elever säger att de får en annan känsla för matcherna, att ”det låter coolare när det är på spanska”, eller tyska, och att få höra hur spelarnas namn uttalas korrekt känns roligt. Många av dem har en förhoppning om att kunna prata om fotboll på målspråket efter detta och vill fortsätta att lyssna på sändningarna.

Projekt som tåg, symfoniorkester samt bakning handlar om att eleven vill arbeta med sitt intresse och samtidigt utöka sina kunskaper om den tysk- eller spankstalande världen. Dessa elever kan då använda sitt nya språk som ett verktyg att komma åt en större värld. Eleverna i fokusgruppsamtalen är överens om att det egna valet, att själv få välja ett tema att fördjupa sig i, är mycket motiverande i sig.

Variationen inom språkundervisningen uppskattas av eleverna samt att få välja arbetsområde efter sitt eget intresse och inte bara göra det läraren bestämmer. Flera elever nämner att “föret *gjorde* man bara” och menar att lektionerna i språk hittills bara har varit något man har gjort utan reflektion men att det nu har skett en förändring, att nu är språket också något utanför skolan och mer i vardagen. Här följer citat från olika elever.

Nu efter de här så har jag fått mer motivation att lära mig ännu mer [...] när man mest pratar om grammatik alltså då kan man känna att nej, det här var inte så kul liksom tyska var ganska tråkigt ... men när man gjorde det här projektet, man fick göra något som man ville, då liksom känner jag att ... nu vill jag lära mig ännu mer.

Lära sig å göra nåt man gör på fritiden det är väldigt roligt och bra... bra sätt att lära sig satt jag tyckte att det var kul att göra ett sånt här projekt för att få lite variation på hur man lär sig saker, så därför valde jag just film, för att få lite annorlunda sätt att lära sig, som ett annat perspektiv.

Det gör lektionen lite roligare... för det är så här... man kan koppla av under lektionen, men ändå något lärorikt, det är inte så man slösar inte bara sin tid... men [...] något man är intresserad av.

Att få höra den terminologi man är intresserad av gör att man minns den bättre.

man blir mer motiverad att lära sig orden som behövs

Flera elever pratar rent konkret om att deras motivation har höjts.

Jag tycker det låter mycket häftigare, nu när jag sett en sån här serie...nu när jag vet hur förorterna, nu när jag vet hur macho det kan vara, inte språket kanske men vant sig vid att höra, fler ord, kan koppla mer när min lärare pratar.

Dialog mellan två elever:

A - när jag hör dem prata så bra spanska så vill man ju också kunna prata sådär

B - ja, det låter ju häftigt

A - aa exakt och då tänker jag väl kanske att jag lyssnar lite mer på lektionerna, eller, för jag vill ju verkligen kunna lära mig...

Motivationen för att lära sig fler språk och känslan av att det är möjligt att lära sig ett nytt språk uttrycks av flera deltagare och en säger så här:

[...] om man har klarat av att lära sig spanska så kan det kännas liksom såhär enklare och man kan bli mer motiverad att lära sig tex franska eller tyska för jag känner liksom, aa, jag klarade det här för det var möjligt liksom

Eleverna skaffar sig modersmålstalande förebilder. De får i sitt arbete se hur språket kan låta, hur man kan prata. Det låter annorlunda än i läroboken i skolan. Det autentiska språket väcker i sig en motivation.

5.2 Access till en kultur

En elev beskriver hur kunskaper i tyska gav upphov till en känsla av makt när hen besökte caféer i målspråkslandet. Att kunna fler språk nämns som både en bonus och makt, som i sin tur öppnar för nya möjligheter.

Jag kunde beställa saker själv och liksom göra mig förstådd. A jag vill ha det hära och a, finns det här.. det är... då man a... det är lite som man ... typ makt nästan haha man klarar av ... så här, man kommunicerar, man blir typ stolt eller nåt.

En elev tar upp att man också är mer skyddad när man kan fler språk. Om du förstår vad andra människor säger minskar risken för att bli lurad eller att någon talar illa om en bakom ryggen.

Genom projektet upplever eleverna att de kommer närmre det genuina i språken. Flera elever uttrycker att de kommit bort från skolspråket och därmed förstår *deras* (målspråkstalarnas) språk. En elev menar att man genom att förstå slang närmar sig det som ”är på riktigt”. Förutom känslan av makt och genuinitet pratar eleverna även om en upplevelse av exklusivitet, att vara en av dem som talar ett visst språk.

Det är lite coolt ändå att man kan såhär, alltså tyska är inte det... är ett ganska stort språk, men det är ändå inte jättestort. Att man ändå är en av dem som ändå kan ganska mycket tyska.

Den exklusiviteten kan även ge tillträde till vissa eftertraktade miljöer, som t ex till ett känt universitet i Schweiz. En elev beskrev det som att det kändes coolt att förstå något som man hör på tv på målspråket.

Språket möjliggör det för eleverna att anpassa sitt bemötande av andra människor. I en grupp pratade eleverna om att relationen blir djupare och att det skapas en annan typ av förståelse om man kan bemöta folk på deras modersmål. En elev menade att om hen kunde prata med turister på deras modersmål så skulle det bidra till en trygghet för dem. En annan elev lyfte som exempel det faktum att han nu skulle kunna använda ett fotbollsspråk med sina fotbollsintresserade bekanta i målspråkslandet. Att kunna fler språk öppnar också upp för att lära känna nya vänner, eftersom alla inte kan svenska. En elev berättar om en vän till familjen som kommer från Spanien. Att han har lärt sig svenska och hen lär sig spanska, menar eleven skapar en speciell relation mellan dem.

Såhär att det känns som att man visar dem respekt för det kan jag ändå ... A men min familj har såhär en kompis som är spansk och nu bor han i Sverige så han har lärt sig svenska och inte såhär att han lär sig svenska såhär för vår skull, det gör han ju inte, men ändå... Det känns som roligt a men, a men han kan svenska och jag kan spanska asså såhär på nåt sätt, man får som en annan relation även fast det inte är nånting...

Att kunna språket hjälpligt är ett sätt att delta i samhället där språken talas, till exempel att kunna följa med i nyhetsprogram och läsa dagstidningar och att kunna ha enklare samtal med människor man stöter på i samhället under resor eller längre utlandsvistelser eller när man träffar på modersmålstalare av språken på hemmaplan. Eleverna menar att dessa saker leder i sin tur till en djupare förståelse av talarna av språket, när man kan se hur deras nyheter framställs eller vad som engagerar dem i vardagliga möten.

Projektet gav eleverna en viss access till en annan kultur. En elev som har läst en bok om en konstnär förklarade att projektet bidrog till ett ökat intresse för konst, men kanske inte just till

målsspråkslandet. En annan elev berättar att hen slog upp ord till låttexter i syfte att förstå vad texten handlade om i första hand, och då kanske inte för att lära sig fler ord. Å ena sidan menar en elev att projektet fått henne att reflektera över att det språk hon läser också är kopplat till en kultur, men å andra sidan konstaterar flera elever att de redan hade den insikten sedan tidigare.

Jag är intresserad av att spela fotboll så därför ville jag se hur en fotbollsspelare blev proffs.

Flera elever har, som nämnts, valt att jobba med fotboll på ett eller annat sätt, det vill säga att de har valt att följa matcher med tyska/spanska kommentatorer eller att följa en dokumentär om en spelare. När fotboll är en passion blir det en stor tillgång att kunna följa med i en match eller att kunna se hur ett proffs skapas, i hans hemmiljö och på hans egna språk. Information blir plötsligt tillgänglig på ett annat sätt. Språket blir ett sätt att komma närmare.

Eleverna pratar om hur upplevelsen av en utlandsvistelse i tysk-/spanskspråkigt land blir annorlunda när de kan språket. De kan beställa mat på språket, de kan fråga efter vägen, de känner sig inte som vilken turist som helst som man lätt kan lura. Man förstår också mer av kulturen på plats av att ha mött den genom språket tidigare.

Man får fler källor när man kan fler språk och så får man en annan synvinkel och mer information.

Eleverna menar att källor på andra språk än svenska och engelska tar upp andra saker, ser på information ur en annan kulturell synvinkel. Man får inte bara mer information utan *annan* information.

5.3 Elevens bild av sig själv som framtida språkanvändare

På frågan om de kunde se sig själva som målsspråkstalare i framtiden svarade flera av fokusgruppsdeltagarna att det var möjligt att de skulle göra det i kombination med framför allt resor och studier. Flera informanter uttryckte en önskan att tillbringa en tid i målsspråkslandet som utbytesstudent, medan andra inte kunde se sig själva som studenter utan endast som turister under kortare perioder. Något som lockade var känslan av att befinna sig i ett land och bara tala det språk som talas där, liksom utmana sig själv och se om ens kunskaper är tillräckliga. Även om ingen av deltagarna hade som målsättning, eller kunde se sig själva ha ett arbete som kräver de språkkunskaperna, menade de att språk är en bonus att ha på sitt CV,

vilket kan leda till fler jobbmöjligheter. Informanterna pratade om att språkkunskaperna kan ge nya kontakter, vilket i framtiden kan öppna dörrar i Sverige, målspråkslandet eller i något annat land, till exempel USA.

Flerspråkighet sågs av deltagarna som något positivt. Det var inte självklart för alla att fortsätta med just det språk de studerar idag, utan det skulle lika gärna kunna vara ett annat språk som kommer spela en roll för dem i framtiden. Flera grupper pratar om inspiration och motivation till att lära sig andra moderna språk, som franska, tyska eller arabiska, och det självförtroende det har gett att lyckas lära sig ett språk på grundskolan och gymnasiet.

En elev pratade om att det kändes extra roligt att läsa ett till språk när man har svenska som modersmål och enbart svensk språklig och kulturell bakgrund, och menade att den här uppgiften gav möjligheten att prova på något mer. Hon gjorde då jämförelsen med andra klasskamrater som har ett annat modersmål än svenska och hon såg sin möjlighet att precis som klasskamraterna kunna få insikt i en annan kultur och språk.

Jag valde att kolla på film för jag kände att jag behövde höra språket. I grundskolan fick man bara läsa och så fick man glosor.

[...]det har inte påverkat väldigt mkt, men asså kanske lite, för, äh det här med att, jag har nu hittat ett annat sätt att lära mig tyska, istället för att bara köra grammatik, ähh och såhär massa så här, ah asså bara så här massa texter och sånt kan jag istället bara kolla på det jag gillar

En deltagare säger "jag kommer att fortsätta lyssna på musik" och berättar om sin nya upptäckt att inläring av språk inte bara handlar om språket i sig utan också om kultur. En elev som har tittat på fotboll på tyska menar att hen har lärt sig mer om den tyska mentaliteten genom att göra jämförelser med hur svenska respektive tyska kommentatorer uttrycker sig. Hen ska fortsätta med sitt projekt och hoppas kunna prata på fotbollsspråk med sina släktingar i Tyskland. Flera elever som har ägnat sig åt att just lyssna på kommentatorer till fotbollsmatcher på målspråket menar att de kommer att fortsätta med det i framtiden. En elev hävdar att hen kommer att fortsätta att se filmer och serier på spanska.

5.4 Enkätresultat

Det var 92 elever som valde att svara på enkäten. Svaren på de två enkätfrågorna: ”Vad tycker du att du får ut av att jobba med Mitt språk? Vad lär du dig eller får upp ögonen för? Försök att nämna något konkret” och ”Finns det något annat du vill kommentera runt projektet?” kategoriserades och kvantifierades. Kategorierna identifierades efter genomläsning av elevsvaren.

Svaren på frågan ”Vad tycker du att du får ut av att jobba med Mitt språk? Vad lär du dig eller får upp ögonen för? Försök att nämna något konkret” kunde kategoriseras i fyra kategorier: eleven hade lärt sig mer av språket, eleven hade lärt sig mer om kulturen och landets historia, eleven tyckte att det hade varit kul/hade blivit mer intresserad/motiverad till sitt språk samt negativa kommentarer. Totalt 90 elever svarade på denna fråga och eftersom elevernas svar kunde räknas till en, två eller ibland tre av kategorierna så blev det totalt 103 enheter i svaren. Svaren på frågan ”Finns det något annat du vill kommentera runt projektet?” kunde delas in i fyra kategorier: inget, positiva kommentarer, negativa kommentarer och positiva och negativa kommentarer. Det var 33 elever som kommenterade på denna fråga.

5.4.1 Vad tycker du att du får ut av att jobba med Mitt språk?

Det kom in 90 svar på frågan ”Vad tycker du att du får ut av att jobba med Mitt språk? Vad lär du dig eller får upp ögonen för? Försök att nämna något konkret”. Vi fick 68 kommentarer som handlade om att eleverna hade lärt sig mer av sitt moderna språk. Ett exempel på ett elevsvar i den här kategorin finns nedan.

Man får lära sig mer hur och vilken nivå spansktalande länder är på. Det är mer än bara grunderna som vi ser i skolan, det är uttal, slang och talesätt.

Det var ungefär lika många svar som handlade om intresse/motivation som om kultur/historia, 16 respektive 17 svar. Ett exempel från respektive kategori finns nedan.

Jag får fördjupa mig i det jag tycker jag behöver öva mer på och det jag tycker är roligt. motivationen ökar då man märker att det är kul och att man får ut något av det.

personligen fick jag en bättre bild av spansk kultur

Några av elevernas svar gick in i flera kategorier så som svaret nedan som platsade in i alla tre nämnda kategorier.

Man får en känsla för hur ens moderna språk brukas av befolkningen, vilken hastighet de pratar med, vanligt förekommande fraser och uttryck samt får man i vissa fall ta del av kulturen. Jag tyckte det var ett lärorikt projekt som ökade mitt intresse för mitt moderna språk (spanska) I skolan blir allting "fyrkantigt", man känner ingen anslutning till språket eller folket och lektionerna faller därav platt. Men genom "Mitt språkprojekt" fick jag möjligheten att applicera mina kunskaper inom spanskan i min vardag, vare sig det rörde ett program jag kollade på eller musik jag lyssnade på!

Två av de 90 svaren var negativa.

Jag har övat på läsförståelse, och jag har fått lite inblick i ungdomars liv i Spanien. Jag skulle dock säga att jag lär mig mer av vanliga lektioner. Jag tycker dessutom att det är roligare med riktiga lektioner.

5.4.2 Finns det något annat du vill kommentera runt projektet?

Vi fick in 33 kommentarer från eleverna och 21 av dem var positiva kommentarer.

Jag lär mig mycket så jag tycker att vi borde göra det här oftare.

Jättekul och lärorikt språkprojekt, jag känner verkligen att jag har lärt mig mycket och detta utan att ha ansträngt mig alltför mycket.

Det var 7 av elevernas svar som handlade om att de inte hade något ytterligare att kommentera. Av svaren var 3 negativa och ytterligare 2 svar var både positiva och negativa. Man kanske skulle kunna kalla dem positiva med konstruktiv kritik. Här nedan ser ni först ett exempel på ett negativt svar och sedan ett exempel på ett svar med konstruktiv kritik.

Jag förstår tanken om att man ska få en personlig koppling till språket och därför bli inspirerad att lära sig mer, men det fungerade inte så bra för mig. Jag tycker om att få lära mig konkreta saker, typ hålla på med grammatiktabeller och sånt som alla verkar ogilla. Det är när jag känner att jag faktiskt lär mig något som jag tycker att det är kul och blir inspirerad.

Det var intressant men man skulle kunna sätta lite mera krav. Alltså att man går ihop oftare i grupper och pratar om det man gör, då blir man motiverad att jobba med det.

6 Diskussion

Syftet med vår studie var att utveckla ett motivationshöjande arbetssätt i skolämnet moderna språk. Genom fokusgruppssamtal har vi undersökt hur eleverna resonerar runt arbetssättet Mitt språk. Analyserna av elevernas samtal visar att det finns två framträdande faktorer som har fungerat motivationshöjande under arbetet med projektet. Det första är det egna valet av fördjupningsämne och det andra är den tillgång till kultur som följer med att kunna flera språk. Samtalen visar även att eleverna inte har några självklara bilder av sig själva som framtida språkanvändare. Vår enkät visar att en stor majoritet av eleverna är positivt inställda till arbetssättet.

6.1 Metoddiskussion

Som i alla fall kan val av metod, i vårt fall fokusgruppssamtal och enkät, ha påverkat resultatet. Delvis handlar det om val av informanter. Även om vi tog hjälp av skanningen så gjorde vi ett första urval av våra egna elever. Vi vet heller inte om resultatet hade blivit annorlunda om vi hade valt att samla in material från elever som låg på 1 eller 10 på motivationsskalan.

Det kan också vara så att de frågor vi ställde öppnade upp för en viss typ av samtal. Även det videoklipp eleverna fick se innan diskussionen kan ha påverkat innehållet, om informanterna kände att det som avhandlades i videoklippen var vad vi förväntade oss att höra. Även om det inte var undervisande lärare som satt med och lyssnade skulle innehållet troligtvis blivit ett annat om eleverna suttit helt ensamma och inte blivit inspelade.

När vi analyserade materialet sökte vi efter mönster och kategoriserade efter olika teman. Vi förde inte anteckningar på hur många elever som stod bakom olika kategorier. För att räknas som ett mönster krävdes dock att temat diskuterades av minst två elever från två olika samtal. Det som vi tagit upp i vårt resultat får alltså stöd av minst fyra elever i fokusgruppssamtalen.

6.2 Diskussion av resultatet

Även om eleverna bara arbetat en kort tid med projektet kan vi dra vissa slutsatser. Det blir tydligt att eleverna uppskattar det egna valet inom ramen för kursen, det autentiska materialet samt känslan av att tillhöra och ta del av den värld där målspråket talas.

Att eleven själv får välja ett arbetsområde utifrån intresse ger mer motivation än när läraren väljer innehåll och arbetsmetod. Det handlar då om att få utgå från sig själv och drivas av en inre motivation. Didaktikforskaren Ushioda (2008) menar att motivation uppstår när eleven känner kontroll över sin inläring. Eleven blir nyfiken och intresserad av att utforska mer. Det är precis den effekten vi ser.

Dels ser vi alltså att möjligheten till ett eget val inom ramen för språkundervisningen ger en förhöjd motivation, men vi ser också att arbetet i sig med det valda området ger motivation. Eleverna refererar till arbetsområden som vi lärare vanligtvis använder oss av, som exempelvis att arbeta med låttexter, men eftersom eleven själv valt låten finns också ett intresse av att förstå just den, vilket i sin tur gör att eleven hittar metoder för att översätta och tolka innehållet. Eleven lägger upp arbetet på sitt eget sätt istället för på lärarens sätt. Eleven har kommandot och nyfikenheten. Erik Cardelús har i sin avhandling *Motivationer och attityder i moderna språk* (2016) kommit fram till att faktorer som motiverar elever att fortsätta lära sig språk är känslan av att utvecklas samt nyttan av att kunna ett språk. Trots detta positiva resultat gällande det egna valet påpekar några elever i enkätsvaren att de föredrar när läraren håller i rodet. Kanhända blir det ett för stort ansvar för vissa elever att planera sin egen undervisning.

Från våra resultat kan vi dra slutsatsen att arbetssättet Mitt språk är välfungerande och givande. Det betyder dock inte att vi förespråkar en omställning till enbart eget val som arbetssätt under en hel kurs, utan som del av kurs. Som del av en kurs ser vi att arbetssättet kan väcka elevernas lust och personliga koppling till målspråket. Vår erfarenhet har också fått oss att reflektera över betydelsen och den positiva effekten av de val vi låter eleverna göra, även om det bara handlar om att få välja en av fem artiklar, romaner eller låtar. Att eleven får vara med och göra ett urval är av betydelse för den motivation de känner.

En annan aspekt vi ser är en insikt hos eleven att kurserna i moderna språk i skolan inte bara är språkundervisning utan att man genom ett språk får tillgång till en kultur. Genom arbetssättet Mitt språk får många elever upp ögonen för att de närmar sig en annan kultur och vad det kan innebära. Med språket kommer en större förståelse för världen, samhällsliv, kulturyttringar, politik och andra sätt att leva på. Det går inte att skilja på språket och på de människor som använder det i sin vardag. Genom att studera språket studeras ju också dess användningsområden.

Eleverna ser att bara det faktum att man kan ett språk gör att man förbättrar sitt språkliga självförtroende och vidgar sina språkliga vyer. Språk är ju besläktade. Man förstår också ord ur andra språk som man inte kan än. Man vet att det går att lära sig nya språk. Med fler språk höjs allmänbildningen automatiskt, genom de dörrar som de öppnar och inte bara språkliga sådana.

Det framgår av flera elever att deras bild av undervisning i moderna språk är att den är monoton och att den innebär att läsa texter och plugga glosor. I Erik Cardelús avhandling *Motivationer och attityder i moderna språk* (2016) undersöks vad som motiverar gymnasieelever som läser moderna språk att fortsätta sina språkstudier. Avhandlingen visar att elever motiveras av verkliga möten med människor som talar språken, lust till resande och nyfikenhet på omvärlden. När man studerar språk i skolan går det inte att helt komma ifrån att studera regler, grammatik, repetition och att nöta in kunskap. Men för att behålla elevernas nyfikenhet och intresse behöver vi kombinera dessa metoder med högmotiverande metoder, det vill säga områden som eleverna själva väljer och som kommer så nära det autentiska som de kan komma. De behöver ha blicken på målet, förstå varför vi ägnar oss åt all repetition och allt nötande, vad det kommer mynna ut i. Dessa två sätt att tillägna sig språket behöver pågå parallellt.

Tore Nilsson (2018) menar att elevernas motivation för moderna språk kan sjunka då de aldrig eller sällan möter språket utanför klassrummet, jämfört med till exempel engelska. Han menar att eleverna i moderna språk generellt befinner sig i en mycket inputfattig kontext, det vill säga en kontext i avsaknad av språkligt inflöde, och att undervisningen då blir avgörande. Vi lärare behöver då vara med och stötta eleverna och guida dem till att skapa sig en egen relation till målspråket. Våra språk finns därute i världen, högst levande och används av miljontals människor. Vi kan hjälpa eleverna att hitta fram till det autentiska språket och sammankoppla dem med det som vi ser motiverar till fortsatta språkstudier och vidare kunskap inom en mängd områden.

En viktig faktor för motivation är när eleverna skapar målbilder av sig själva i autentiska sammanhang (Rocher Hahlin, 2014). De motiveras till exempel av att jobba med dialoger som kan förekomma på ett café eller en tågstation eftersom de kan föreställa sig själva i framtida situationer i målspråkslandet. Elever behöver kunna se sig själva ta del av och vara del av autentisk kultur för att kunna finna mening i språkinläring. Vi får allt större tillgång till filmer och serier på fler språk än svenska och engelska. Genom att kunna följa människors vardag i tysk-/spanskspråkiga länder, på deras egna språk, ger en förståelse för samhälle, vardagsliv, historia och kultur i dessa länder. Språket och det man talar om på språket är oskiljaktiga. Rocher Hahlin (2014) påpekar vikten av att visualisera sig själva som språkanvändare i framtiden för att stimulera sina självbilder, och att det finns ett starkt samband mellan elevens självbild och vilja till ansträngning. Vi valde att låta våra informanter diskutera hur de ser på sig själva som språkanvändare när de blir äldre. Samtalen visade att eleverna hade en instrumentell syn på sig själva som framtida språkanvändare. Framförallt handlade det om att språket kunde hjälpa dem till framgång inom karriären. Det vi också såg i samtalet var att eleverna inte pratade om att de i framtiden kommer ta del av målspråksländernas kulturer (som att lyssna på musik och läsa böcker), och inte heller att de såg sig själva som en del av en annan kultur. En av eleverna visualiserade framtida studier på ett universitet utomlands, men det var förmodligen det prestigefyllda läroverket och inte språkanvändningen som hade fokus i föreställningen.

Flera av informanterna hade tittat på film, och man hade kunnat tänka sig att en del skulle visualisera att de själva skulle kunna uppleva delar av det som de hade sett, med större fokus på relationer och vardagligt liv. För motivation och vilja till ansträngning är det inte säkert att den instrumentella synen är en nackdel. Även i Cardelus avhandling pratar informanterna om nyttan som källa till motivation. Samtidigt som de under diskussionsfrågan som handlade om framtiden inte pratar om kultur, så nämner flera grupper i andra delar av samtalet att de kommer vilja fortsätta med sina projekt, som till exempel att titta på en serie eller lyssna på musik. Det vi ser är att eleverna är på väg att skapa språkliga självbilder, men inte kommit så långt att de är medvetna om det än.

Gällande projektets påverkan på elevens språk nämner fokusgruppsdeltagarna några olika aspekter som övas och framför allt handlar det om ordförråd, hörförståelse och i några fall om skrivande. Ordförrådet är kopplat till intressesfären, vilket innebär att en specifik terminologi uppmärksammas. De språkliga aspekterna är relaterade till inkludering, access till kulturen och

motivation. Deltagarna pratar i princip inte om språket som ett mål i sig. Syftet med interventionen Mitt språk var i första hand att skapa en motivation som i sin tur skulle främja språkinläringen. Språket var inte primärt fokus utan en effekt av vårt primära fokus.

6.3 Framåtblick

Efter detta läsår med Mitt språk funderar vi på hur vi vill arbeta med det framöver. Går det att förändra och utveckla på något sätt? Redan i vår förstudie framgick att kontinuitet med Mitt språk i undervisningen är att föredra. Detta var svårt att tillämpa i vår studie eftersom undervisningen blev förändrad på grund av rådande pandemi och distansundervisning. Vi vill att det egna valet/arbetssättet ska finnas som en röd tråd under språkstudiernas gång, inbakat i ordinarie undervisning. Detta ser vi som en utmaning, något att fortsätta att arbeta med och utvärdera kommande läsår.

Vi har haft förhållandevis kort tid till interventionen. Det är en utmaning att veta med vilka intervall det är bäst att arbeta med Mitt språk. Det finns dels en fördel med att ha lektionstillfällena tätt ihop, så att det eleven arbetar med känns aktuellt och lätt att nå i minnet, att det blir lätt att komma in i till exempel serien eller texten från senaste gången eleven arbetade. Sedan finns det också en fördel med att sprida ut tillfällena som eleven arbetar med Mitt språk för att arbetssättet mer ska bli insprängt i den ordinarie undervisningen. På så vis blir det ett naturligt sätt att lära sig språk på, genom all språkundervisning skoltiden igenom.

Vi drar också slutsatsen att det är viktigt att introducera Mitt språk på ett intresseväckande sätt. Hur vi lägger upp introduktionen blir avgörande för hur eleverna kan ta till sig av sina projekt under arbetet med Mitt språk. I introduktionen vill vi få eleverna att reflektera runt språkinläring och vad man kan använda sitt språk till. Vi vill även att de testar på olika sätt att lära sig språk på, till exempel genom bingot.

Det skulle vara intressant för framtida forskning att undersöka hur språkinläringen på längre sikt påverkas av att delta i projekt liknande Mitt språk. Hur viktigt är det att sätta in språket i ett sammanhang för att eleverna ska motiveras till inläring? Hur viktigt är det att få välja själv? Hur viktigt är det att få möta autentiskt språk?

För att lyckas på den internationella marknaden behövs kunskaper i språk och kultur för att öka chanserna till kommunikation och handel. Vi behöver också språk för allmänbildning och förståelse av andra kulturer och samhällen. Även på ett personligt plan, för personlig tillfredsställelse, är språk viktigt. Skolan ansvarar för utbildning av landets medborgare och har därmed också ett ansvar för att se till vad som främjar inläring och att implementera det.

7 Källförteckning

Cardelús, E. (2016). *Motivationer, attityder och moderna språk [Elektronisk resurs] en studie om elevers motivationsprocesser och attityder vid studier och lärande av moderna språk*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet

Donoso A., Henry A., Österberg R. (2018). *Vilken roll spelar flerspråkighet och motivation för muntlig språkutveckling?* Skolverket, Lärportalen

Dörnyei, Z., Ushioda, E. (2009). *Motivation, language identity and the L2 self*, Bristol: Multilingual Matters.

GY11, Läroplanen för gymnasiet
<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gy11-for-gymnasieskolan>

Nilsson, T. (2018). *Det språkliga inflödets betydelse för muntlig språkutveckling*. Skolverket, Lärportalen

Rocher Hahlin, C. (2014). *La motivation et le concept de soi : Regards croisés de l'élève et de l'enseignant de français langue étrangère en Suède*, Doktorsavhandling, Lunds Universitet

Rosén, C. (2017). *Behov av språkkunskaper på exportföretag*, Linnéuniversitetet, Humanetten (nr 38)

Skolverkets Lärportal. (2019). *Språkliga självbilder*, Del 6: Flerspråkighet och motivation, https://larportalen.skolverket.se/#/modul/1a-moderna-sprak/Grundskola/910-muntlig-sprakutveckling/del_06/

Skolinspektionen. (2010). *Redovisning av regeringsuppdrag angående utveckling av språkvalen moderna språk och svenska/engelska*, Utbildningsdepartementet, Dnr U2010/4019/S

Tornberg, U. (2009). *Språkdidaktik*, Gleerup, 4 uppl

Thorson, S., Molander Beyer, M., Dentler, S. (2003). *Språklig enfald eller mångfald* Göteborgs universitet Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning, UFL-rapport Nr 2003:06

Ushioda, E. (2008). *Motivation and the good language learners*. Lessons from Good Language Learners. Cambridge: Cambridge University Press.

Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2013). *God forskningssed*.

Weber, A. (2018). *Så ökar vi kunskaperna i främmande språk*, Skolvärlden 11/12

Myndigheten för skolutveckling, (2003). *Attitydundersökning om språkstudier i grundskola och gymnasieskola: resultat av en kvalitativ undersökning*, Myndigheten för skolutveckling

Wibeck, V. (2000). *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur

Bilagor

Bilaga 1.

Min språkliga självbild: spanska

Namn: _____

1. Vilket är ditt/dina modersmål?

2. Vilka språk kan du? Det kan vara på olika nivå såklart (t ex kan du förstå när språket talas, kan du läsa, kan du själv uttrycka dig, osv). Skriv upp samtliga språk.

3. Varför valde du just spanska inför åk 6?

4. Vad tycker du är roligt med spanska? Vad skulle du säga att du är bra på inom språket?

5. Vilken kontakt har du med spanska utanför lektionerna?

6a. I vilka sammanhang använder du engelska?

b. Kan du komma på sammanhang där du skulle kunna använda spanska istället för engelska (eller svenska)?

7. Hur ser du dig själv använda spanska i framtiden? I vilka situationer?

Bilaga 2.

Bingo español

Durante dos semanas vas a trabajar con diferentes tareas y vas a elegir mínimo 7 de las 12 tareas. Trabajas fuera de clase durante la semana 41 y 42. Marca el cuadrado trabajado con una cruz. Guarda el papel. Este ejercicio está en el site de tu profe para llegar fácilmente a los enlaces.

Under två veckor kommer du att jobba med olika uppgifter och du väljer 7 av de 12 uppgifterna nedan. Du arbetar utanför lektionstid under vecka 41 och 42. Markera genom att kryssa för den ruta du gjort. Spara pappret. Den här uppgiften ligger på din lärares sida för att du lätt ska komma åt länkarna.

Mirar un programa https://urplay.se/serie/175177-pregunta-ya	Hablar solamente español durante la cena, la comida etc.	Dar un paseo de 15 minutos hablando solamente español
Escribir cinco mensajes de móvil en español en lugar de sueco	Mirar un trailer de una película y tratar de entender de qué trata Trailers	Escuchar un podcast español durante por lo menos 10 minutos
Ver una película o un episodio de una serie en español	Cambiar la lengua en insta u otras redes sociales al español durante mínimo dos días	Buscar un video corto e imitar el acento
Durante 15 min repasar el vocabulario en quizlet	Escuchar una canción en español de las top 40 https://los40.com/lista40/	Ver un blog o vlog en español y dar comentarios

Bilaga 3.

Instruktion *Mitt språk*-projektet

Vad?

Du ska välja ett projekt att fokusera på under de kommande månaderna. Det ska vara något som du är intresserad av, du väljer själv temat och stämmer av med din lärare innan du sätter igång. Formulera ett mål med varför du vill ägna dig åt just detta projekt; vad hoppas du på att förbättra i språket?

Se förslag på projekt på bingobladet. Du kan också välja en massa annat!

Varför?

Syftet är att skapa en personlig relation till språket utanför klassrumssituationen. Du har kommit ganska långt med språket men du kanske inte är så van att använda det på egen hand. Syftet är att få använda språket, i olika sammanhang. På det här viset höjer du din nivå språkligt vilket i sin tur påverkar ditt betyg, men projektet i sig betygsätts inte av din lärare.

Hur?

Du kommer att använda ungefär fem lektioner under hösten samt ett par timmar hemma för att ägna dig åt ditt valda tema. Det kommer att finnas ett delat dokument där ni elever kan tipsa varandra om projekt/aktiviteter som man kan ägna sig åt.

Du skriver loggbok vid varje tillfälle, både för dig själv och för läraren. Du skriver i ett delat dokument, skriver datum och kort om vad du har gjort och lärt dig varje gång. Det delade dokumentet kallar du MittspråkFörnamnEfternamn. Du skriver på svenska eller ditt språkval. Detta gör du de sista fem minuterna av varje tillfälle. Du kommer då och då att diskutera olika teman med andra elever som också jobbar med projektet, dels i

din grupp och dels i tvärgrupper med andra språk. Du kommer att få ett antal uppgifter under projektets gång, både muntliga och skriftliga.

När?

Du kommer ha 1 lektion varannan vecka under kommande månader. Vi uppskattar att vi har ca 5-6 timmar till projektet under hösten. Dessutom kommer du att jobba hemma med ditt valda ämne under ca 2 timmar i höst.

Bilaga 4.

Upplägg för tvärgruppsdiskussion

Elever från de olika språkgrupperna möts och diskuterar sina erfarenheter från arbetet med Mitt språk, tyska och spanska blandas. Detta genomförs en lektion vecka 3 under vårterminen, i slutet av perioden för interventionen. Innan eleverna berättar om sitt arbete så ser vi en film där en person berättar om sina erfarenheter av att lära sig språk.

1. Eleverna sätter sig i sina grupper. Läraren introducerar.
2. Får ett frågepapper. Tittar på videon tillsammans. Diskuterar i gruppen. Följer upp kort i helklass.
3. Pratar om sina projekt.

Frågor till videon

1. Vad heter du och vilket språk läser du?
2. Hur lärde sig Drew franska?
3. Vad säger Drew att man lär sig genom att lära sig språk? Förutom själva språket alltså.
4. I slutet på videon nämner han vad knepet är för att lära sig språk, vad säger han då? Hur hittar han inspiration?
5. Hur hittar du inspiration till att lära dig språk?
6. Vad tänker du att skillnaden blir att lära sig språk i skolan jämfört med att vara i landet där språket talas, t ex som utbytesstudent?
7. Diskutera hur man lär sig att prata på ett annat språk. Ge konkreta exempel.

(Facit Fråga 1: åkte till Frankrike, fråga 3: solid habits, something that interests you)

Frågor till Mitt Språk

Mitt språk

- a. Vad har du gjort? Varför? Beskriv ditt projekt. Låt varje person presentera under ca 1 minut
- b. Ställ minst en fråga var till den som presenterat

Vad har du lärt dig om tyskspråkig/spanskspråkig kultur och samhälle?

Vad har du lärt dig rent språkligt? Hur har arbetet påverkat ditt språk?

Finns det något utöver kunskap i språk/kultur/samhälle som du har fått ut av projektet?

Bilaga 5.

Information till deltagare i fokusgruppsamtal

Som du redan vet är du en av dem vi valt ut som deltagare i vår forskningsstudie. Vi är glada och tacksamma för att du väljer att delta!

Du kommer vara med i ett fokusgruppsamtal, vilket innebär att du tillsammans med två andra elever sitter och pratar kring projektet Mitt språk. Det kommer finnas en lärare närvarande under hela samtalet.

Under diskussionen kommer du få möjlighet att berätta om ditt projekt och tillsammans med andra fördjupa dina tankar och reflektioner kring det. Samtalet är givetvis inte kopplat till något betyg, utan syftet är att vi lärare ska kunna utvärdera vårt arbetssätt.

Vi vill gärna att ni pratar öppet och utförligt och hjälper varandra att få till en bra diskussion. För oss som gör undersökning är det av yttersta vikt att ni säger vad ni tycker och inte det ni tror är lämpligt.

Samtalet kommer spelas in med en diktafon (mer info på medgivarblanketten).

Bilaga 6.

Medgivande till deltagande i forskningsstudie

Vår forskning

Vår forskning handlar om motivation inom undervisningen i moderna språk. För att kunna lära oss om det behöver vi samla ljudinspelningar av samtal kring projektet Mitt språk.

Det material vi samlar in kommer att analyseras av Rosendalsgymnasiets lärare i moderna språk: Helena Lindahl, Kerstin Idevall och Elisabeth Labbaci. Materialet som vi samlar in kommer endast förvaras och hanteras av oss och kommer inte att spridas på annat sätt än att utgöra datamaterial i rapporter och presentationer av projektet i annat format. I vår hantering av de insamlade uppgifterna utgår vi från Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (2002).

Godkännande

När en person som forskar, spelar in andra människor, måste den personen ha ett särskilt tillstånd. Ditt namn kommer att anonymiseras och inga andra än de lärare som forskar kommer kunna identifiera dig utifrån det insamlade materialet. Du har rätt att dra dig ur din medverkan i studien om du skulle ångra dig vid ett senare tillfälle.

Härmed godkänner jag att det inspelade materialet från fokusgruppsamtalet jag deltar i får användas i forskningssyfte:

Namn: _____

Klass: _____

Datum: _____

Bilaga 7.

Frågor till fokusgruppsamtalen

<p>1.</p> <p>Berätta om ditt projekt;</p> <p>Varför valde du det?</p> <p>Vad tyckte du var intressant?</p>	<p>2.</p> <p>Har något intresse väckts för att fortsätta fördjupa dig inom den spansk-/tyskspråkiga kulturen?</p> <p>Kommer något att förändras?</p> <p>Kommer du att göra något som du inte gjorde innan Mitt Språk?</p>
<p>3.</p> <p>Hur har arbetet med Mitt Språk påverkat hur du ser på spanskan/tyskan?</p>	<p>4.</p> <p>Hur ser du på dig själv som användare av språket i framtiden?</p> <p>Kan det öppna dörrar studiemässigt/yrkesmässigt för dig?</p>

Bilaga 8.

Enkätfrågor

Är du nöjd med ditt val av tema? (ja/nej/kanske)

Om du skulle välja om idag, skulle du välja något annat då? Berätta gärna vad i så fall.

Krävs det mycket ansträngning och jobb av dig när du håller på med Mitt språk? (1-5)

Har du kunnat disciplinera dig under arbetet eller inte? Dvs har du gjort det som var tänkt?
Kommentera gärna.

Vad tycker du att du får ut av att jobba med Mitt språk? Vad lär du dig eller får upp ögonen för? Försök att nämna något konkret.

Tycker du att vi borde lägga mer tid på Mitt språk? (ja/nej/kanske)

Tycker du att det vore bättre att jobba oftare med Mitt språk? Alltså att tillfällena skulle ligga tätare.(ja/nej/kanske)

Finns det något annat du vill kommentera runt projektet?